כמנגדנא תנא [א]כשהוא מזה אינו מזה על הכפורת אלא כנגד עוביה של כפורת כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה מנא הני מילי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי זירא אמר קרא [1]והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת לא יאמר למטה בשעיר דלא צריך דגמר ממטה דפר למה נאמר לאקושי על ללפני מה לפני דלאו על אף על דלאו על אדרבה לא יאמר למעלה בפר דלא צריך דגמר ממעלה דשעיר למה נאמר לאקושי לפני לעל מה על על ממש אף לפני על ממש האי מאי אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב [א]דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב [2]על פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי למטה דשעיר למאי אתא תנו רבנן והזה אתו על הכפורת ולפני הכפורת למדנו כמה למעלה בשעיר אחת למטה בשעיר איני יודע כמה הריני דן נאמרו דמים למטה בפר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למטה בפר שבע אף למטה בשעיר שבע או כלך לדרך זו נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למעלה בשעיר אחת אף למטה בשעיר אחת נראה למי דומה דנין מטה ממטה ואין דנין מטה מלמעלה אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא תלמוד לומר [1]ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע למדנו כמה למטה בפר ובשעיר שבע למעלה בפר איני יודע כמה והריני דן נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למעלה בפר מה למעלה בשעיר אחת אף למעלה בפר אחת או כלך לדרך זו נאמרו דמים למטה בפר ונאמרו דמים למעלה בפר מה למטה בפר שבע אף למעלה בפר שבע נראה למי דומה דנין מעלה ממעלה ואין דנין מעלה ממטה אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה ת"ל כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה בפר אחת: אחת אחת ואחת אחת ושתים: [ב]ת"ר [ב]אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע דברי רבי [ג]מאיר ר' יהודה אומר אחת אחת ואחת שתים ואחת שלש ואחת ארבע ואחת חמש ואחת שש ואחת שבע ואחת ולא פליגי [ד]מר כי אתריה ומר כי אתריה דכולי עלמא מידת הזאה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי טעמא רבי אלעזר אמר [ג]שלא יטעה בהזאות רבי יוחנן אמר אמר קרא [2]ולפני הכפורת יזה שאין תלמוד לומר יזה ומה ת"ל יזה לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי איכא בינייהו דלא מנה ולא טעה: יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל: [ה]תנן התם רבי יהודה אומר [ו]לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות מאי מפני התערובות אמר רב יוסף מפני תערובת חובה בנדבה אמר ליה אביי ונעביד תרי ונכתוב עלייהו הי דחובה והי דנדבה רבי יהודה

לית

כמנגדנא. כמכה ברצועה שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה: **אינו מזה על הכפורת.** על גגה אלא כנגד עוביה ולא היו דמים נוגעין בה: **כשהוא מזה.** אחת למעלה מצדד גב ידו למטה ומזה כלפי למעלה וכשהוא מזה השבע למטה מצדד ידו למעלה ומזה למול פניו אחת גבוהה ואחת בנמוך הימנה וכולן נופלות לארץ: **מנא הני מילי.** דאינו מזה על הכפורת אותן שתים אחת של מעלה בפר ואחת של מעלה בשעיר על גג הכפורת ממש: **לא יאמר למטה בשעיר.** לא יאמר ולפני הכפורת דהיינו למטה דשעיר דכתיב ביה והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת דלא צריך דסוף סוף גמר ממטה דפר שהרי לא פירש בו כמה הזאות וילפינן ליה לקמן ממטה דפר דכתיב ביה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים וכיון דסוף סוף גמר מיניה ליפתוק קרא מיניה וליגמרה לכולה מילתא דמטה דשעיר ממטה דפר דאיתקוש להדדי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר דבשלמא למעלה דידיה איצטריך דמפורש בו אחת דכתיב והזה אותו על הכפורת ואותו חדא משמע ובמעלה דפר לא פירש אחת: **למה נאמר.** למטה דשעיר לאקושי ליה מעלה דשעיר ולומר על הכפורת כלפני הכפורת מה לפני דלאו ממש נוגע בכפורת דהא לפני על הארץ משמע אף על גב דלא ממש נוגע בכפורת אלא לענין שיהא מצדד ידו למטה: **אדרבה לא יאמר למעלה בפר דלא צריך.** דסוף סוף גמר לקמן ממעלה דשעיר שפירש בו אחת: **למה נאמר לאקושי.** לפני דפר לעל דפר שהמופנה בא ללמד: **מה על על ממש.** דהא על פני הכפורת כתיב אף לפני על ממש שיהו דמים נוגעים בעביה של כפורת: **אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי.** כדאמרן למעלה דפר דקשיא לך לא יאמר מיבעי ליה לכדתניא וכו': **למדנו למעלה בשעיר אחת.** דאותו חדא משמע: **שאין תלמוד לומר וכו'.** שהרי אף כאן פורש והזה ועל ולפני: **מר כי אתריה וכו'.** באתריה דרבי מאיר מונין מנין כלל תחילה ואחר כך פרט כגון עשרים ואחת עשרים ושתים ובאתריה דרבי יהודה פרט תחילה שתים ועשרים שלש ועשרים: **שלא יטעה.** שיהא לו שהות בנתיים לתת לבו למנין שלא יטעה: **לימד על הזאה וכו'.** וכתיבא חוקה לעיכובא: **לא היו שופרות לקיני חובה.** שופר לתת לתוכו מעות מי שעליו קן חובה של זב וזבה ויולדת או מטמא מקדש כשם שהיו שופרות לקן נדבה כדתניא לקמן בשמעתין [ז] והכהנים לוקחין במעות קינין ומקריבין אותן: **מפני תערובת חובה בנדבה.** שמא יתחלף שופר בשופר ויקריב ממעות שופר החובה נדבה או משל נדבה חובה ותיפסל שהחובה אחת לחטאת ואחת לעולה והנדבה כולן עולות ואין מעשה עולה ומעשה חטאת שוין:

לית

אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי כו'. ואם תאמר ומנלן דאחת למעלה דפר לא נגע אילימא מהיקש דשעיר כדלקמן והא שעיר גופיה גמר בהיקישא דאיתקש על ללפני ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש וי"ל גילוי מילתא הוא דעל דהכא כדהתם אי נמי כיון דאשכחן דעל דשעיר לאו דווקא מקשינן נמי גבי פר על ללפני:

מפני תערובת חובה בנדבה. אבל תערובת חובה בחובה ליכא למיחש שיקח מקצת ממעות רחל ומקצת ממעות לאה ויקריב בשביל לאה דאפשר דכל אחת צוררת מעותיה לעצמה ונותנת בשופר וכך עושין לרבנן דרבי יהודה דסבירא להו שופרות היו לקיני חובה וכשהכהן לוקח מכל צרור קן אחד מקריב כל קן וקן לשם מי שהוא:

מפני תערובת חובה בנדבה. אין להקשות לומר איפכא לא היו שופרות לנדבה מפני התערובות אבל לחובה תקנו שופרות די"ל דלנדבה נפישי ועוד דזימנין שלא היו מקריבין נדבה ימים רבים כשלא היה המזבח בטל ובתוך כך היו שומרים מעות הנדבה להכי צריכי שופר אבל חובה יכולין להקריב לאלתר:

קיינן

מסורת הש"ס

א) מנחות כז:, **ב)** [תוס' ספ"ב ושם גי' אחרת], **ג)** [בילקוט איתא דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אחת כו' וע"ש], **ד)** [פסחים ג. וש"נ], **ה)** [ליתא במשנה אמנם בירושלמי משקלים איתא וכן בתוספתא שקלים פ"ג ה"ב], **ו)** ירוש' שקלים פרק ששי הלכה ד, **ז)** [ע"ב],

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת דָּמוֹ אֶל מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת: ויקרא טז טו

2. וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ: ויקרא טז יד

מוסף רש"י

כמנגדנא. כשליח ב"ד המכה ברצועה, זו למטה מזו, שאינו מכה במקום אחד, ולשון מצליף לא נודע לי (לעיל טו. וכעי"ז זבחים לח.). **זה בנה אב.** זה בנה הקב"ה אב ומלמד לכל פני שבתורה דקדים הן כי היכי דהאי פני כתיב קדמה (מנחות כז:).

תוס' ישנים

מר כי אתריה ומר כי אתריה. וגם בלשון המקרא פעמים שמקדים חשבון מועט למרובה ופעמים איפכא. לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין. מפרש בת"כ [אחרי פרק ג, יג] מדכתיב שבע פעמים ולא כתיב שבע טיפין, [ולשון] פעמים משמע ליה שם מנין. **שלא יטעה** בהזאות. ואומר ריב"א דהא אתי למיעטי שאם לא ימנה הזאה ראשונה של מעלה לעצמה עם כל שבע של מטה יבא שיטעה ויכלול הזאה ראשונה לחשבון שבע של מטה ויתחיל לומר בהזאה ראשונה שלמטה שנים ולאו אדעתיה להפסיק ולהתחיל פעם שניה אחת במתנות שלמטה. וא"ת אי להא חיישינן למה לא יכלול הזאה ראשונה (לכלל) [בכלל] אלו שבע דלמטה וימנה עד ח' ולא אתי למיטעי. י"ל דהא לא אפשר דמצוה להפסיק במתנות שלמטה מתוך ז' ולא מתוך ח'. וה"נ משמע בירושלמי [פ"ה ה"ד] דגרס התם א"ר יוחנן כדי שלא יטעה, א"ר זעירא כדי שיגמור הזאתו מתוך שבעה, משמע שרוצה לומר כאן כמו שפירשנו שאין לו למנות עד שמונה אלא עד שבעה [ו]ראשונה מונה עם כולן שלא יטעה. ריב"א. **לא** היו שופרות לקיני חובה. בשאר קרבנות (נדבות) לא היה צריך לומר שלא היו (קינין) [שופרות], שהרי כיון שהן של בהמה טעונין סמיכה ואינו יכול להניחם ביד כהן לקנות לו קרבנו. מפני תערובת חובה בנדבה. וא"ת בשל חובה עצמו איכא תערובת שיתערבו מעות של שנים ויקנה שני קינין לשניהן ויתן חצי [מעות] של זה לזה וחצי מעות של זה לזה, וכי תימא שמתחילתה התנו כך שכל קן שיקריב הכהן לשם בעליו יהיה שלו, הא תינח למאן דאית ליה ברירה אלא לר' יהודה דלית ליה (מאי איכא למימר) [ברירה] ואית ליה הך דהכא שהיו עושין שופרות לקיני חובה אי לאו מטעמא דלקמן דחטאת שמתו בעליה כו' [מאי איכא למימר], ואומר רבינו שצרורות היו מעות (שלה שכל) [של כל] אחד ואחד והיו מפרישין מעות כל קן וקן לשם מי שהוא. מ"ר. וכן פירש ה"ר יוסף. וה"ר אלחנן פירש דמיירי שפיר בלא צרורות ואפילו למאן דלית ליה ברירה שיתנו מתחילה אם יקח הכהן המעות של כל אחד ואחד מוטב ואם לאו יחללו מעות שלוקח הכהן אותו הקן בעבורן (של) [על] אלו בכל מקום שהן ויתן מעות הללו שהן חולין למוכר וזה מבורר מתחילה שהמעות שלו יתחלל כולם על הקן.

עין משפט נר מצוה

סד א ב ג מיי' פ"ג מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ה:

רבינו חננאל

כמצליף כמנגדנא. פירוש כגון המכה שמרים ידו ואינו מכה עד [א] שיוריד. ירושלמי כמטברר. פי' יש מי שאומרים שמטה ידו עד טבורו. ת"ר כשמזה אינו מזה על גגה של כפרת אלא כנגד טיפחה של כפרת, הוא עוביה והוא [ב] מצחה הכל אחד הוא, שיש נוסחאות מתחלפות לפיכך הוצרכו להודיע שהכל טעם אחד הם. **כשהוא מזה למעלה מצדיד ידו למטה וכשמזה למטה מצדיד ידו למעלה.** מנא לן שמזה למעלה ומזה למטה. ופרשינן מדכתיב והזה (עליו) באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים, כל מקום שנאמר על הוא למעלה וכל מקום שנאמר לפני הוא למטה, והכל במקום אחד הן אלא הצדדת [היד] היך היא כיצד כשמזה למעלה מצדיד ידו למטה. פי' נותן כף היד למטה ואצבעותיו כלפי למעלה ומזה, וההזאה שהוא מזה עולה למעלה מן כפרת כנגד הכפרת מחוץ (הכפורת) [לכפורת] וחוזר ונופל למטה בקרקע. [וכשהוא מזה למטה בקרקע] מצדיד ידו למעלה כלומר כף היד למעלה ואצבעותיו למטה. ומזה כנגד עוביה של כפרת שהיא מצחה והיא טיפחה כדגרסינן ארון ט' וכפרת טפח הרי עשרה, והזאה שמזה יורדת ונופלת בקרקע מחוץ של ארון כנגדו. ואמרינן לא יאמר למטה בשעיר כו'. כלומר לא היה צריך לכתוב בשעיר לפני הכפרת, דמשמע כי מזה מדם השעיר למטה, דגמר מטה דשעיר ממטה דפר שכבר כתביה ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. למה נאמר לפני הכפרת בשעיר, להקיש על הכפרת שכתוב בשעיר ללפני הכפרת שכתוב בו, מה לפני שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה, אף על נמי שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה. פי' זה שכתבתי לך בשעיר והזה אותו על הכפרת, אינו על הכפורת ממש אלא כמו ולפני הכפורת, כשם שלפני למטה, כך על הכפרת שכתב למטה הוא, כמו שכבר פירשנו למה נקרא זה למעלה וזה (למעלה) [למטה] בהצדדת הכף היד והגבהת אצבעות והורדת אצבעותיו בלבד, [ד]לאו דם נוגע בכפרת כלל ולא למעלה ממש הוא. **ואמרינן** אדרבא לא יאמר ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה שהוא למעלה בפר, שאינו צריך אתו, דגמר ממעלה דשעיר שהרי הכתוב הקישם שנאמר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. נמצא למד למעלה דפר ממעלה דשעיר, למה נאמר למעלה בפר לאקושי (על לפני) [לפני לעל], מה על על ממש אף פני פני ממש. ובעינן דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על על ממש. ופירושה כדרך הראשונה. **ודחינן** האי מאי אי אמרת למטה דשעיר לאקושי, ולמדנו שאין זה למעלה ממש, לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לזה], ולמה בא למעלה דפר, ללמד שכל מקום שנאמר פני קדמה הוא, ואינו אלא פני המזרח ממש. אלא אי אמרת למעלה דפר להקשה וללמד כי כל מקום שכתוב בו על, למעלה ממש הוא, וכל מקום שכתוב בו לפני, למטה ממש הוא, ותרווייהו על גופא של כפורת, כבר למד זה מזה כמו שאמרנו למטה דשעיר למה לי, אלא ודאי למטה להיקישא. ועמדה ההלכה כי כל ההזאות במקום אחד הן והכל בקרקע. ת"ר **והזה אותו על הכפרת** וגו'. דייקינן דוקיא דקרא מדכתיב אותו, דלא הוה צריך ליה אותו ש"מ כי הזאה אחת בלבד מזין ממנו למעלה. הנה מצאנו מפורש בשעיר למעלה הזאה אחת, ומצאנו למטה בפר שבע הזאות, שנאמר ולפני הכפורת יזה שבע פעמים, וגמרי מהדדי דהא הקישן הכתוב כו' עד ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שיהו כל עשיותיו שוות, כשם של מטה בפר ז', כך למטה בשעיר ז', וכשם שלמעלה בשעיר אחת, כך למעלה בפר אחת ופשוטה היא כולה.

יומא ת"ר **אחת, אחת ואחת, אחת ושתים** כו'. כולי עלמא הזאה ראשונה צריכה להימנות עם כל אחת ואחת. מאי טעמא, ר' אלעזר אומר כדי שלא יטעה. ר' יוחנן אומר מן התורה, מאחר שכתוב והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה, לא היה צריך לכתוב ולפני הכפורת יזה שבע פעמים, ואנן ידעינן דבהזאות קא משתעי קרא. יזה דכתב רחמנא למה לי, ללמד על ההזאה ראשונה שצריכה להימנות עם כל אחת ואחת. **ואמרינן** מכל מקום תרווייהו אית להו האי סברא דצריכה להימנות הראשונה עם כל אחת ואחת מאי בינייהו. ואמרינן איכא בינייהו דלא מנה אותה הראשונה עם כל אחת ואחת ולא טעה, לר' אלעזר יצא ידי חובה, לר' יוחנן לא עשה כלום. **יצא והניחו על כן השיני כו'.** תנן התם ר' יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ואוקימנא תערובת חובה בנדבה.

א) עי' תוס' זבחים ל"ח ד"ה כמצליף ובערוך ערך מצליף. ב) עי' ירושלמי כאן הלכה ד' יכול על מצחה ת"ל על ולפני ואולי דהכוונה דאינו נותן על מצחה רק כנגד מצחה ודו"ק.